

Краще раз побачити

Київське видавництво "Мистецтво" зробило всім читачам чудовий подарунок. Вийшла з друку книжка Василя Скуратівського "Місяцелік" з підзаголовком "Український народний календар". Вона привабливо оформлена, підібрані гарні ілюстрації до всіх розділів, кожен з яких присвячений одному з місяців.

Починається "Місяцелік" із березня. Бо з цього місяця колись наші далекі пращури починали Новий рік. Все їхнє життя – праця в господарстві, взаємини у побуті, свята, обряди, народна мораль і філософія були пов'язані з навколишнім середовищем. Тому і Новий рік повинен був збігатися з весною, з пробудженням природи. Українці перший місяць року називали "март". На честь бога Марса – на початку римської доби він символізував не війну, а весну та врожай. Звався перший місяць і "березоль" чи "березіль", що пов'язано із заготівлею березового попелу та кори для виготовлення скла і дьогтю і, звичайно ж, березового соку.

Думаю, що книга слугуватиме всім, хто не байдужий до своєї історії. Але в першу чергу – вчителям. З минулого навчального року в школах впроваджено новий предмет "народознавство", та, на жаль, відповідної методичної і художньої літератури бракує. Тому "Місяцелік" В.Скуратівського, як і попередні його роботи "Берегиня", "Посвіт" та інші, стане настільною книгою вчителя.

У народному календарі помітна спроба дати бодай загальне уявлення про річний цикл на Україні.

До кожного місяця написано народний прогностик, пов'язаний із святами: на Семена, на Спаса, на Андрія...

Ось як мовиться про деякі свята у липні: "Мефодія" (2 липня):

"Якщо на Мефодія йде дощ, то він може йти з перервами сорок днів".

Горпини Купальної (6). Цей день вважається одним із найкращих для заготівлі лікарських трав.

Івана Купайла (7). Догодуй бджолу до Івана, то нарядить тебе, як пана. Купальська ніч зоряна – вродять гриби.

Петра і Павла (12). До Петра не сподівайся тепла, а по Петрові та й по теплові. Якщо на Петрів день спека, то на Різдво мороз.

Євдокії, Єфросинії (20). Переважно дощовий день, який започатковує негоду. Як зібрав сіно, то не страшна й Єфросина.

Прокопа (21). Традиційний початок жнив. На Прокопа жита копа.

Гавриїла Архангела (26). Якщо сильна злива з грозою, то на дощову осінь.

Валентини (29). Цей день вважається святом "Іменного снопа".

До кожного місяця окремо підібрані численні прислів'я, приказки, прикмети:

"Хто в липні жарі боїться, той взимку не має чим погрітися".

Літо на зиму робить.

Ліс без вітру шумить – на дощ.

Кроти нарили високі купини – буде тепла і ясна погода.

Перед дощем пуп'янки троянд і шипшини не розпускаються.

Мокре літо – осінь ясна; літо мокре й тепла осінь – на довгу зиму".

І діти, і дорослі можуть ознайомитися з величезною кількістю веснянок та гаївок, колядок і щедрівок, інших народних творів.

Навіть до звичайного слова "календар" дано його історичне тлумачення. Є описи найцікавіших обрядів: "Водіння Куста", "Купайла", "Женіння комина", "Вінець", тощо.

Мова В. Скуратівського збагачує наш лексикон, а книга читається легко, але без поспіху – стільки в ній цікавого.

А ще автор описує тонкощі виготовлення фарб у давнину, способи зберігання харчових продуктів наших предків, влаштування посвіту.

Хоч скільки б я розповідала про "Місяцелік" В. Скуратівського, передати цінність зібраного в книзі матеріалу неможливо. Тому, як кажуть, краще один раз побачити, ніж сто почути – почитати і ввібрати багатство народного календаря, який витворив упродовж тисячоліть наш геніальний народ.